

บทที่ 6

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ภาพของผู้หญิงที่ปรากฏในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งระหว่างปีพ.ศ. 2525-2540” กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ข้อ คือ

1. เพื่อให้ทราบถึงภาพของผู้หญิงที่ปรากฏในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งระหว่างปี พ.ศ.2525-2540
2. เพื่อให้ทราบถึงบทบาทที่สื่อเพลงลูกทุ่งแสดงต่อสังคมไทย จากการนำเสนอภาพของผู้หญิงผ่านเนื้อหาของบทเพลง
- 3.. เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังการนำเสนอภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่ง

ผลการศึกษาวิเคราะห์ ได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

1. ภาพของผู้หญิงที่ปรากฏในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งระหว่างปี พ.ศ.2525-2540

ผู้วิจัยได้แบ่งเพลงลูกทุ่งออกเป็น 2 เวลา ช่วงแรกคือ ปี พ.ศ.2525-2535 ช่วงหลังคือ ปี พ.ศ.2536-2540 ผลการวิเคราะห์พบว่าเพลงลูกทุ่งทั้ง 2 ช่วงเวลา มีการนำเสนอภาพของผู้หญิงครบทั้ง 3 ภาพคือ ภาพของผู้หญิงหัวเก่า, ภาพของผู้หญิงที่กำลังระหว่างผู้หญิงหัวเก่าและผู้หญิงหัวสมัยใหม่ และภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่ โดยเพลงลูกทุ่งช่วงหลังจะมีการนำเสนอในทางที่ดีขึ้นกว่าเพลงลูกทุ่งช่วงแรก ทั้งในด้านปริมาณการนำเสนอ และในด้านคุณลักษณะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ปริมาณการนำเสนอ

เพลงลูกทุ่งช่วงแรกมีการนำเสนอภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่มากที่สุด เป็นปริมาณ 45.06% รองลงมาคือ ภาพของผู้หญิงหัวเก่า มีปริมาณ 31.48% และภาพของผู้หญิงที่มีการนำเสนอน้อยที่สุดคือ ภาพของผู้หญิงที่กำลังระหว่างผู้หญิงหัวเก่าและผู้หญิงหัวสมัยใหม่ มีปริมาณ 23.46%

สำหรับเพลงลูกทุ่งช่วงหลังนั้น ภาพที่มีการนำเสนอมากที่สุดยังคงเป็นภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่ โดยมีการนำเสนอเป็นปริมาณถึงครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง คือ 51.95% นับว่าเป็นสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น จากเพลงลูกทุ่งช่วงแรกเล็กน้อย รองลงมาคือภาพของผู้หญิงที่ก้ำกึ่งระหว่างผู้หญิงหัวเก่าและผู้หญิงหัวสมัยใหม่ มีปริมาณ 27.27% และภาพที่มีการนำเสนอน้อยที่สุดคือ ภาพของผู้หญิงหัวเก่า มีปริมาณ 20.78% สองอันดับหลังนี้ แตกต่างจากเพลงลูกทุ่งช่วงแรก ซึ่งมีการนำเสนอภาพของผู้หญิงหัวเก่ารองลงมา และภาพของผู้หญิงที่ก้ำกึ่งระหว่างผู้หญิงหัวเก่าและผู้หญิงหัวสมัยใหม่น้อยที่สุด จากตัวเลขดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า เพลงลูกทุ่งช่วงหลังมีการนำเสนอภาพของผู้หญิงในทางที่ดีขึ้นกว่าเพลงลูกทุ่งช่วงแรก คือ นอกจากจะเสนอภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่เป็นสัดส่วนมากขึ้นเล็กน้อยแล้ว ยังเสนอภาพของผู้หญิงหัวเก่าเป็นสัดส่วนน้อยลงและเสนอภาพของผู้หญิงที่ก้ำกึ่งระหว่างผู้หญิงหัวเก่าและผู้หญิงหัวสมัยใหม่เป็นสัดส่วนเพิ่มขึ้นด้วย

2. คุณลักษณะในการนำเสนอ

เพลงลูกทุ่งช่วงแรก (ปี พ.ศ.2525-2535)

1. ภาพของผู้หญิงหัวเก่า คือผู้หญิงที่สงวนท่าทีในด้านความรัก มักเป็นผู้ถูกกระทำ มีการแสดงบทบาททางเพศแบบดั้งเดิม เช่น ประพฤติตนเป็นกุลสตรี รักคนอื่นมากกว่ารักตนเอง มีความสวยงามไว้เพื่อความพึงพอใจของผู้ชาย ไม่ค่อยรู้เท่าทันผู้อื่น ไม่มีความมั่นใจในตนเอง จึงกลายเป็นคนไม่ทะเยอทะยาน ไม่กล้าต่อสู้กับอุปสรรค เมื่อเกิดปัญหามักโทษตนเอง กล่าวได้ว่า ภาพของผู้หญิงหัวเก่า เป็นภาพของผู้หญิงที่ด้อยกว่าผู้ชายโดยสิ้นเชิง โดยที่ตัวของผู้หญิงเองก็ไม่ตระหนักถึงความไม่เท่าเทียมดังกล่าว ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ผู้หญิงหัวเก่าไม่แสดงความคิดเห็นโต้แย้งแต่อย่างใดเมื่อถูกผู้ชายเอาไรต์เอาเปรียบทางเพศ แต่กลับยอมรับสภาพโดยปริยาย

2. ภาพของผู้หญิงที่ก้ำกึ่งระหว่างผู้หญิงหัวเก่าและผู้หญิงหัวสมัยใหม่ คือผู้หญิงที่พยายามจะเปลี่ยนแปลงตนเองจากผู้หญิงหัวเก่าไปเป็นผู้หญิงหัวสมัยใหม่ แต่ก็ยังไม่สำเร็จเพราะเธอยังคงมีทัศนคติบางอย่างแบบผู้หญิงหัวเก่าอยู่ในตัว เช่น ไม่รักนวลสงวนตัว แต่ก็ยังให้คุณค่าแก่พรหมจารี ทำให้เกิดความขัดแย้งในตัวเอง, พยายามแสวงหาชีวิตที่ดีขึ้น แต่ก็มักไม่ประสบความสำเร็จ

พยายามให้ความสวยงามของตนเป็นเครื่องมือต่อสู้เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนต้องการ แต่สุดท้ายกลับตกเป็นเหยื่อ หรือเป็นผู้ถูกกระทำเพราะความที่ไม่รู้เท่าทันผู้อื่น เมื่อเกิดปัญหาที่โทษตนเอง และเมื่อพบอุปสรรคก็ท้อแท้ แทนที่จะคิดต่อสู้กลับหนีปัญหา กล่าวได้ว่า ผู้หญิงที่กำลังก้ำกึ่งระหว่างผู้หญิงหัวเก่า และผู้หญิงหัวสมัยใหม่ ยังคงเป็นผู้หญิงที่ด้อยกว่าชายอยู่นั่นเอง เมื่อถูกผู้ชายเอาใจเปรียบทางเพศ เธอก็จะเริ่มตระหนักถึงการเอาใจเปรียบดังกล่าว และเริ่มมีปากเสียงมากขึ้น แต่ก็ยังไม่กล้าลุกขึ้นสู้ ยังคงยอมรับสภาพความไม่เท่าเทียมกันต่อไป เพราะเธอยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้นั่นเอง

3. ภาพผู้หญิงหัวสมัยใหม่ คือผู้หญิงที่มีความมั่นใจในตนเองสูง ตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง เป็นฝ่ายริเริ่มด้านความรัก ไม่ว่าจะเป็นการริเริ่ม, ขอยุติ หรือกำหนดระยะเวลาห่างของความสัมพันธ์ กล่าวแสวงหาชีวิตที่ดีขึ้น เมื่อพบอุปสรรคก็ไม่ท้อแท้หรือหนีปัญหา มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง เมื่อเกิดปัญหาจึงไม่โทษตนเอง แต่มักโทษคนอื่นแทน นอกจากนี้ ผู้หญิงหัวสมัยใหม่จะพึ่งพาตนเองได้ และไม่อดทนต่อการเอาใจเปรียบทางเพศอีกต่อไป กล่าวได้ว่า ผู้หญิงหัวสมัยใหม่ค่อนข้างจะเสมอภาคกับผู้ชาย

เพลงลูกทุ่งช่วงหลัง (ปี พ.ศ.2536-2540)

1. ภาพของผู้หญิงหัวเก่าในบทเพลงช่วงหลังยังคงมีการนำเสนอเหมือนกับในบทเพลงช่วงแรก แต่ก็มีข้อแตกต่างคือ เพลงลูกทุ่งช่วงหลังของนักร้องชายจะกล่าวถึงความสวยงามของผู้หญิงในลักษณะที่จาบจ้วง และมองว่าผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศอย่างเด่นชัดกว่าในเพลงลูกทุ่งช่วงแรก สรุปได้ว่า ผู้หญิงหัวเก่าในบทเพลงลูกทุ่งช่วงหลังยังคงด้อยกว่าชายโดยสิ้นเชิง โดยที่ตัวผู้หญิงเองก็ไม่ตระหนักถึงความไม่เท่าเทียมดังกล่าว กลับยอมรับสภาพโดยปริยาย เช่น เมื่อถูกผู้ชายหลอกหลวงก็ไม่คิดว่าตนกำลังถูกผู้ชายเอาใจเปรียบ แต่กลับเฝ้าคร่ำครวญ แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงหัวเก่ายังจำยอมรับสภาพการเอาใจเปรียบดังกล่าวโดยไม่ได้โต้แย้ง

2. ภาพของผู้หญิงที่กำลังก้ำกึ่งระหว่างผู้หญิงหัวเก่าและผู้หญิงหัวสมัยใหม่ บทเพลงช่วงหลังเริ่มมีการนำเสนอเปลี่ยนไปจากเพลงลูกทุ่งช่วงแรก กล่าวคือ แม้จะยังคงเป็นผู้หญิงที่พยายามเปลี่ยนแปลงตัวเองไปเป็นผู้หญิงหัวสมัยใหม่ แต่ไม่ประสบความสำเร็จ แต่ก็เริ่มมีความใกล้เคียงที่จะเป็นผู้หญิงหัวสมัยใหม่มากขึ้นกว่าในเพลงลูกทุ่งช่วงแรก กล่าวคือ ในขณะที่ผู้หญิงที่กำลังก้ำกึ่งระหว่าง

ผู้หญิงหัวเก่าและผู้หญิงหัวสมัยใหม่ในเพลงลูกทุ่งช่วงแรกได้ตระหนักว่าตนเองถูกเอาเปรียบ และเริ่มมีปากมีเสียง แต่ไม่กล้าลุกขึ้นสู้ แต่ผู้หญิงที่กำลังระหว่างผู้หญิงหัวเก่าและผู้หญิงหัวสมัยใหม่ในบทเพลงช่วงหลังจะเข้มแข็งกว่าเล็กน้อย เช่น เมื่อแสวงหาชีวิตที่ดีขึ้นแล้วไม่ประสบความสำเร็จ ก็จะไม่คร่ำครวญมากเท่ากับในบทเพลงช่วงแรก เมื่อถูกผู้ชายเอาเปรียบก็เริ่มรู้ทันมากขึ้น เพียงแต่ยังไม่สามารถหลุดพ้นจากการเอาเปรียบนั้นได้เพราะยังคงมีลักษณะพึ่งพิงผู้ชายอยู่ จึงทำให้ผู้หญิงที่กำลังระหว่างผู้หญิงหัวเก่าและผู้หญิงหัวสมัยใหม่ในบางบทเพลงใช้วิธีการ “เจรจาต่อรอง” (negotiate) คือพยายามขอร้องผู้ชายแทน แม้ไม่ใช่วิธีการที่ดีในการต่อสู้ให้หลุดพ้นจากการเอาเปรียบ แต่ก็ถือว่าอย่างน้อยผู้หญิงที่กำลังระหว่างผู้หญิงหัวเก่าและผู้หญิงหัวสมัยใหม่ก็พยายามดิ้นรนให้พ้นจากสภาพจำยอม และนอกจากนี้ ผู้หญิงที่กำลังระหว่างผู้หญิงหัวเก่าและผู้หญิงหัวสมัยใหม่ที่ยังคงเป็นผู้ถูกกระทำก็เริ่มจะแสดงความคิดเห็นโต้แย้งมากขึ้นอีกด้วย

3. ภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่ บทเพลงช่วงหลังมีการนำเสนอภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่ก้าวหน้าขึ้นกว่าเพลงลูกทุ่งช่วงแรก และเรียกได้ว่ามีความใกล้เคียงที่จะเสมอภาคกับผู้ชายมากขึ้น กล่าวคือ แม้ว่าผู้หญิงหัวสมัยใหม่ในบทเพลงช่วงหลังจะเป็นฝ่ายริเริ่มด้านความรักเช่นเดียวกับในบทเพลงช่วงแรก แต่ในบทเพลงช่วงหลังผู้หญิงหัวสมัยใหม่จะกล้ามากขึ้น โดยแสดงพฤติกรรมที่หลุดพ้นจากกรอบประเพณีดั้งเดิม และไม่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งช่วงแรก เช่น การริเริ่มความสัมพันธ์กับผู้ชายโดยใช้วิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทุ่มเทเงินทองให้ผู้ชาย, การใช้เสน่ห์หลอกล่อให้ผู้ชายมีความสัมพันธ์กับตน, การตั้งเงื่อนไขในความรัก, การคบผู้ชายพร้อม ๆ กันครั้งละหลายคน เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้หญิงหัวสมัยใหม่ยังแสดงพฤติกรรมที่มักถูกมองว่าผู้หญิงไม่พึงกระทำ แต่ผู้ชายกระทำได้เป็นเรื่องปกติ ซึ่งเป็นภาพที่ไม่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งช่วงแรก นั่นก็คือ การดื่มเหล้าอีกด้วย และสิ่งที่เพิ่มเติมขึ้นมาจากเพลงลูกทุ่งช่วงแรก ซึ่งทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า ผู้หญิงหัวสมัยใหม่ในบทเพลงช่วงหลังมีความใกล้เคียงที่จะเสมอภาคกับผู้ชายมากขึ้นก็คือ ผู้หญิงหัวสมัยใหม่ในบทเพลงช่วงหลังจะกล้าวิพากษ์วิจารณ์ ได้เถียง และตำหนิผู้ชายมากขึ้น บางเพลงถึงกับแสดงความคิดเห็นในเชิงสั่งสอนผู้ชาย และบางเพลงประณามการเอาเปรียบทางเพศของผู้ชาย ซึ่งบทเพลงช่วงแรกจะไม่มี การนำเสนอในลักษณะนี้เลย สรุปได้ว่า ถึงแม้บทเพลงช่วงหลังจะยังแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงหัวสมัยใหม่ยังไม่เสมอภาคกับผู้ชายเสียทีเดียว เช่น ยังใช้ความสวยงามของตนเป็นเครื่องมือต่อสู้แทนที่จะใช้ความสามารถด้านอื่น หรือ ยังคงมองตนเองเป็นวัตถุ

ทางเพศโดยการบรรยายสรีระของตน แต่ก็กล่าวได้ว่า ภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่ในบทเพลงช่วงหลัง มีความใกล้เคียงที่จะเสมอภาคกับผู้ชายมากขึ้นกว่าเพลงลูกทุ่งช่วงแรก

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่า เพลงลูกทุ่งช่วงหลัง มีการนำเสนอภาพของผู้หญิงในทางที่ดีขึ้น และใกล้เคียงที่จะเสมอภาคกับผู้ชายมากขึ้นกว่าเพลงลูกทุ่งช่วงแรก แม้จะยังไม่เสมอภาคกับผู้ชายอย่างแท้จริง และยังคงมีการนำเสนอภาพของผู้หญิงหัวเก่าที่ดีน้อยกว่าชายโดยสิ้นเชิงอยู่ก็ตาม แต่ก็นับได้ว่า ภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งมีการนำเสนอที่ดีขึ้นตามลำดับ มิได้หยุดนิ่งอยู่กับที่

3. แบบแผนการเปลี่ยนแปลงของผู้หญิงในบทเพลง

สำหรับแบบแผนการเปลี่ยนแปลงของผู้หญิง ซึ่งผู้วิจัยได้พิจารณาใน 4 แง่มุม คือ แง่มุมด้านพฤติกรรมความรัก, การแสดงบทบาททางเพศ, ความมั่นใจในตนเอง และทัศนคติที่มีต่อตนเอง พบว่าเพลงลูกทุ่งช่วงแรกและช่วงหลังมีการนำเสนอภาพของผู้หญิงที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง ทั้ง 4 แง่มุม โดยแง่มุมด้านพฤติกรรมความรัก มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ส่วนแง่มุมอื่น ๆ ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก มีเพียงส่วนย่อยของบางแง่มุมเท่านั้น ที่มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อย เช่น การให้คุณค่าแก่ความสวยงาม พบว่า ผู้หญิงยังให้คุณค่าแก่ความสวยงาม เพียงแต่เปลี่ยนจากการใช้ความสวยงามเพื่อสนองความพึงพอใจของผู้ชาย มาเป็นใช้ความสวยงามเป็นเครื่องมือให้บรรลุเป้าหมาย ผู้วิจัยเห็นว่า สำหรับแง่มุมที่ยังมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อยนั้น คงต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป เนื่องจากค่านิยมหญิงด้อยกว่าชายนั้น เป็นค่านิยมที่ฝังรากลึกมานาน การที่จะให้ภาพของผู้หญิงมีความเท่าเทียมกับผู้ชายในทุกด้านคงจะหวังได้ยาก

อย่างไรก็ดี แม้ว่าภาพของผู้หญิงจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่องทุกแง่มุม แต่เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของผู้หญิงโดยใช้แนวคิดของซีโมน เดอ โบวัวร์ ซึ่งกล่าวถึงผู้หญิงใน 3 ด้านคือ ผู้หญิงกับทัศนคติที่มีต่อตนเอง, ผู้หญิงกับความรักและความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง และผู้หญิงกับสังคม จะพบประเด็นที่น่าสนใจคือ นับจากปี พ.ศ.2525-2540 รวมเป็นเวลา 16 ปีมานี้ ผู้หญิงในบทเพลงลูกทุ่งจะเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะก้าวหน้ามากขึ้นเฉพาะในระดับปัจเจกเท่า

นั่น กล่าวคือ มีความก้าวหน้ามากขึ้นในการดำเนินชีวิตของตน และก้าวหน้ามากขึ้นในการดำเนินความสัมพันธ์ด้านความรักกับผู้ชาย แต่ภาพของผู้หญิงที่มีความก้าวหน้าในระดับสังคม กล่าวแสดงศักยภาพของตนในการพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น และเรียกร้องให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง ในฐานะที่ผู้หญิงก็เป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนสังคมเช่นเดียวกับผู้ชายนั้น มีการนำเสนออย่างมาก แสดงให้เห็นว่า ในช่วงเวลา 16 ปีมานี้ แม้ภาพของผู้หญิงจะดูก้าวหน้ามากขึ้น แต่ความก้าวหน้านั้นก็ยังคงจำกัดอยู่ในระดับปัจเจก ไม่อาจออกไปสู่ระดับสังคมได้ ผู้หญิงยังคงต้องถูกสังคมกำหนดบทบาทของตน มากกว่าจะแสดงบทบาทด้านบวกของตน พัฒนาสังคมให้ดีขึ้น

อย่างไรก็ดี จากข้อมูลในบทที่ 5 จะเห็นได้ว่า ในช่วงปลายปี พ.ศ.2541 เริ่มมีบริษัทผู้ผลิตเพลงลูกทุ่งบริษัทหนึ่ง คือ บริษัทแปซิฟิคเรคคอร์ด ทดลองผลิตเพลงที่เสนอภาพของผู้หญิงที่มีความก้าวหน้าในระดับสังคม รู้ข่าวสารบ้านเมือง และกล้าวิพากษ์วิจารณ์สังคมเพื่อให้สังคมดีขึ้น ออกมาหนึ่งอัลบั้ม คืออัลบั้มชุด “ร่วมด้วยช่วยกัน” ขับร้องโดย น้ำค้าง เดือนเพ็ญ การริเริ่มแหวกตลาดของบริษัทดังกล่าว อาจเป็นเสมือนจุดเริ่มต้นที่ทำให้เห็นว่า ในอนาคต เพลงลูกทุ่งอาจมีการนำเสนอภาพของผู้หญิงที่มีความก้าวหน้าในระดับสังคมมากขึ้นกว่าเดิมบ้างก็เป็นได้

2. บทบาทที่สื่อเพลงลูกทุ่งแสดงต่อสังคมไทย จากการนำเสนอภาพของผู้หญิงผ่านเนื้อหาของบทเพลง

จากการนำเสนอภาพของผู้หญิงในบทเพลงดังกล่าว เมื่อพิจารณาบทบาทของเพลงลูกทุ่งแล้วพบว่า เพลงลูกทุ่งช่วงแรก แสดงบทบาทเป็นกลไกแห่งการเปลี่ยนแปลงสังคมเป็นปริมาณเท่ากับบทบาทเป็นตัวตอกย้ำ ทั้ง ๆ ที่ภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่มีปริมาณมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า เพลงลูกทุ่งช่วงแรกบางเพลง เสนอภาพของผู้หญิงที่ใหม่ แต่ไม่ได้ใหม่อย่างเท่าเทียม และเพลงลูกทุ่งหลายเพลงที่เสนอภาพของผู้หญิงที่ก้ำกึ่งระหว่างผู้หญิงหัวเก่าและผู้หญิงหัวสมัยใหม่ ก็ยังเป็นภาพที่ใกล้เคียงกับภาพผู้หญิงหัวเก่า จนทำให้ยังแสดงบทบาทเป็นตัวตอกย้ำอยู่ เมื่อเปรียบเทียบกับเพลงลูกทุ่งช่วงหลังพบว่า มีการแสดงบทบาทในทางที่ดีขึ้นมาก คือ แสดงบทบาทเป็นกลไกแห่งการเปลี่ยนแปลงสังคมมากกว่าบทบาทเป็นตัวตอกย้ำปริมาณหนึ่งเท่าตัว แสดงให้เห็นว่า ภาพของผู้หญิงเริ่มจะใหม่อย่างเท่าเทียมกับผู้ชายมากขึ้น และสำหรับภาพของผู้หญิงที่ก้ำกึ่งระหว่างผู้หญิงหัวเก่าและผู้หญิงหัวสมัยใหม่นั้น ก็เริ่มมีการนำเสนออย่างใกล้เคียงกับภาพผู้หญิงหัว

สมัยใหม่มากขึ้น จนไม่แสดงบทบาทในการตอกย้ำอีกต่อไป จากผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้คาดการณ์ได้ว่า ในอนาคต ภาพของผู้หญิงในบทเพลงลูกทุ่งน่าจะมีการแสดงบทบาทในทิศทางที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ

อย่างไรก็ดี ประเด็นที่น่าคิดก็คือ แม้ว่าเพลงลูกทุ่งจะแสดงบทบาทในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด แต่ก็ยังไม่อาจทราบได้ว่า ผู้รับสาร ได้รับรู้ถึงบทบาทที่ดีขึ้นของเพลงลูกทุ่งหรือไม่ เนื่องจากเพลงลูกทุ่งเป็นสื่อที่ให้ความบันเทิง ดังนั้น ผู้รับสารบางคนอาจเลือกรับรู้แต่ความบันเทิงจากบทเพลง โดยไม่ได้ใส่ใจกับภาพใหม่ ๆ ที่แสดงบทบาทเป็นกลไกแห่งการเปลี่ยนแปลงสังคม และช่วยส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ ซึ่งสอดแทรกอยู่ในเนื้อหาของบทเพลงก็เป็นได้

3. ปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังการนำเสนอภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่ง

ปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังการนำเสนอภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งได้แก่

1. ปัจจัยด้านธรรมชาติของเพลงลูกทุ่ง อันได้แก่ ต้นกำเนิดและลักษณะเฉพาะของเพลงลูกทุ่ง

2. ปัจจัยด้านการผลิตเพลงลูกทุ่ง ได้แก่ ปัจจัยภายในองค์กรและปัจจัยภายนอกองค์กร

2.1 ปัจจัยภายในองค์กร คือ นักประพันธ์เพลงและผู้บริหารองค์กร

2.2 ปัจจัยภายนอกองค์กร คือ สภาพสังคม, คู่แข่ง และความนิยมของผู้รับสาร

ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า

(1) ภาพของผู้หญิงหัวเก่า มักเกิดจากปัจจัยด้านตัวนักประพันธ์เพลง กล่าวคือ นักประพันธ์ทั้งหมดล้วนเป็นเพศชาย จึงมักจะต้องการเสนอภาพของผู้หญิงตามความคาดหวังของตนเอง

(2) ภาพของผู้หญิงที่กำลังระหว่างผู้หญิงหัวเก่าและผู้หญิงหัวสมัยใหม่นั้น มักเกิดจากปัจจัยภายนอกองค์กร คือ สภาพสังคม โดยนักประพันธ์มักได้วัตถุดิบมาจากผู้หญิงชนบทในสังคมที่เป็นจริง ซึ่งเริ่มเปลี่ยนแปลงตนเองไปจากผู้หญิงหัวเก่า

(3) ภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่ เกิดจากปัจจัยหลายอย่าง คือ

- ปัจจัยด้านธรรมชาติของเพลงลูกทุ่ง ส่งผลให้ภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่มีความกล้าแสดงออกในด้านความรักตามแบบผู้หญิงในบทเพลงพื้นบ้าน

- ปัจจัยภายในองค์กร ด้านตัวผู้บริหารองค์กร กล่าวคือผู้บริหารองค์กร มักต้องการให้เพลงลูกทุ่งมีการนำเสนอภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่ นับจากที่ลพ บุรีรัตน์ ได้ประพันธ์เพลงที่เสนอภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่ให้แก่พุ่มพวง ดวงจันทร์ขับร้องจนประสบความสำเร็จอย่างสูง

- ปัจจัยภายนอกองค์กรทั้ง 3 ปัจจัย คือ สภาพสังคม, คู่แข่ง และความนิยมของผู้รับสาร กล่าวคือ สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทไปสู่ความเป็นเมืองนั้น ส่งผลให้มีการสร้างภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่ขึ้นมา เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม และเมื่อภาพดังกล่าวได้รับการตอบรับจากผู้รับสารเป็นอย่างดี ส่งผลให้เกิดการผลิตเลียนแบบกัน จนบทเพลงลูกทุ่งในท้องตลาดมีการนำเสนอภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่เป็นจำนวนมาก

สรุปได้ว่าผลการวิจัยที่ได้จากศึกษาปัจจัยเบื้องหลังการนำเสนอภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งนี้ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้คือ

1. ภาพของผู้หญิงที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งถูกกำหนดโดยปัจจัยต่าง ๆ ทั้งปัจจัยภายในองค์กร อันได้แก่ ผู้บริหารองค์กร ซึ่งเป็นผู้ที่มุ่งหวังผลกำไรทางธุรกิจ และ นักประพันธ์เพลง ซึ่งส่วนใหญ่ล้วนเป็นเพศชาย และปัจจัยภายนอกองค์กร อันได้แก่ บริบททางสังคม, คู่แข่ง และความนิยมของผู้รับสาร

2. ต้นกำเนิด และลักษณะเฉพาะของเพลงลูกทุ่ง ได้ส่งผลต่อภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่ง ทำให้มีลักษณะเฉพาะ แตกต่างจากภาพของผู้หญิงชนชั้นกลางในบทเพลงลูกกรุง

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ ปัจจัยภายในองค์กรด้านตัวนักประพันธ์เพลง เป็นปัจจัยที่มีผลต่อภาพของผู้หญิงน้อยที่สุด ซึ่งก็หมายความว่า เพศของนักประพันธ์เพลงแทบจะไม่มีผลต่อการนำเสนอภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของบทเพลงเลย ดังจะเห็นได้ว่า นักประพันธ์ทั้งหมดล้วนเป็นเพศชาย ซึ่งส่วนใหญ่ต้องการจะเสนอภาพของผู้หญิงหัวเก่า เนื่องจากเป็นภาพตามความคาดหวังของตนเอง แต่ผลการวิจัยปรากฏว่า ภาพของผู้หญิงหัวเก่ากลับมีปริมาณ

น้อยลง เรื่อย ๆ ในขณะที่ภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่ ซึ่งค่อนข้างมีความใกล้เคียงที่จะเสมอภาคกับผู้ชาย มีการนำเสนอเป็นปริมาณมากขึ้น และหากพิจารณาบทบาทของเพลงลูกทุ่ง ก็พบว่า เพลงลูกทุ่งแสดงบทบาทในทิศทางที่ดีขึ้นมากเช่นกัน สาเหตุที่เพศของนักประพันธ์เพลงแทบจะไม่มีผลต่อภาพของผู้หญิงในบทเพลงนั้น เนื่องมาจากนักประพันธ์เพลง ต้องทำงานอยู่ภายใต้ระบบธุรกิจสื่อ ดังนั้น นักประพันธ์เพลงจึงไม่สามารถประพันธ์เพลงตามจินตนาการและแรงบันดาลใจของตนได้อย่างอิสระ เนื่องจากผู้บริหารองค์กร ซึ่งเป็นผู้ซื้อเพลงนั้น มักจะต้องการเพลงที่ตรงตามความต้องการของตลาด เพื่อผลกำไรทางธุรกิจ ดังนั้น เมื่อภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่ได้รับความนิยม ผู้บริหารองค์กรจึงมักใช้อำนาจของตนเข้าแทรกแซงการทำงานของนักประพันธ์เพลงทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้ นักประพันธ์เพลงเสนอภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่ออกมาเป็นจำนวนมาก สรุปได้ว่า ภายใต้ระบบธุรกิจสื่อ นั้น ผู้บริหารองค์กรคือปัจจัยที่สำคัญที่สุด ที่ส่งผลต่อภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของบทเพลง

ข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับ การวิจัยภาพของผู้หญิงในสื่ออื่น ๆ แล้ว พบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

(1) เมื่อเปรียบเทียบภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งกับภาพของผู้หญิงในบทเพลงประเภทอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นบทเพลงไทยสากลประเภทสตริง (เพลงลูกกรุง) จากงานวิจัยของมิตรารภรณ์ อยู่สถาพร (2539) หรือบทเพลงสากลแนวร็อค จากงานวิจัยของ Cynthia M. Lont (1995) จะพบว่า ภาพของผู้หญิงในบทเพลงลูกทุ่ง มีการนำเสนอที่ก้าวหน้ากว่า กล่าวคือ แม้ผู้หญิงในเพลงลูกทุ่งจะยังมุ่งหวังที่จะแสวงหาผู้ชายสักคนมาเป็นคู่ชีวิต ไม่เว้นแม้แต่ผู้หญิงหัวสมัยใหม่ แต่พฤติกรรมด้านความรักของผู้หญิงหัวสมัยใหม่ในบทเพลงก็ยิ่งก้าวหน้ากว่าเพลงประเภทอื่น เช่น กล้าเกี่ยวพาราซีผู้ชายโดยใช้มุขตลกแฝงความสองแง่สองง่าม นอกจากนี้ เพลงลูกทุ่งก็ยังมีการนำเสนอภาพของผู้หญิงในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น การแสวงหาชีวิตที่ดีขึ้น, การต่อสู้เพื่อให้หลุดพ้นจากการเอารัดเอาเปรียบทางเพศ, การแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์สังคม ฯ ซึ่งบทเพลงประเภทอื่นมักไม่มีการนำเสนอในลักษณะดังกล่าว การที่ผู้หญิงในบทเพลงลูกทุ่งมีความก้าวหน้ากว่าผู้หญิงในบทเพลงประเภทอื่น ๆ นั้น ผู้วิจัยค้นพบว่า เป็นเพราะเหตุผลดังต่อไปนี้

- เพลงลูกทุ่ง มีต้นกำเนิดมาจากเพลงพื้นบ้าน จึงทำให้เพลงลูกทุ่ง มักมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเกี่ยวพาราตีโดยใช้มุขตลกสองแง่สองง่าม เมื่อนักร้องหญิงเป็นผู้ขับร้อง จึงทำให้พฤติกรรมด้านความรักของผู้หญิงในบทเพลงดูค่อนข้างก้าวหน้า

- เพลงลูกทุ่งมีคุณสมบัติในการบันทึกเรื่อง เนื้อหาจึงสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของผู้หญิงชนบทอย่างละเอียด เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ผู้หญิงชนบทเริ่มเข้ามาทำงานในเมือง และดูเข้มแข็งกว่าผู้หญิงชนบทในสมัยก่อน นักประพันธ์จึงอาจจะต้องปรับเปลี่ยนภาพของผู้หญิงในบทเพลงของตนเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย จึงทำให้ปรากฏภาพของผู้หญิงแบบใหม่ ๆ ขึ้นมา เช่น ผู้หญิงตีหม้อ ผู้หญิงเล็กกับสามีโดยไม่รู้ลึกทุกซอกซอญ ๆ ซึ่งในบทเพลงประเภทอื่น ๆ ที่ไม่มีคุณสมบัติในการบันทึกเรื่อง มักไม่มีการนำเสนอถึงวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของผู้หญิงเหมือนอย่างเพลงลูกทุ่ง ส่วนใหญ่นำเสนอเพียงแค่ทัศนคติของผู้หญิงในด้านต่าง ๆ เช่น ทัศนคติต่อตนเอง, ทัศนคติต่อความรัก ฯ

- การที่ผู้หญิงในบทเพลงกล้าแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์สังคมนั้น ก็เนื่องมาจากลักษณะเฉพาะในการบันทึกเรื่องเช่นกัน ทำให้เพลงลูกทุ่งสามารถกล่าวถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมได้ทุกเรื่อง ไม่เว้นแม้แต่เรื่องการเมือง หรือปัญหาสังคมต่าง ๆ และเมื่อบริษัทผลิตเพลงแบบนี้ออกมา ผู้บริหารองค์กร ก็มักให้นักร้องหญิงเป็นผู้ถ่ายทอดบทเพลงต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อให้ดูเป็นเนื้อหาที่ไม่หนักจนเกินไป จึงทำให้ภาพของผู้หญิงในบทเพลงกลายเป็นภาพของผู้หญิงที่ดูก้าวหน้า รู้ข่าวสารบ้านเมือง มีความคิดเห็นเชิงวิพากษ์ ทั้ง ๆ ที่ผู้ที่อยู่เบื้องหลังการนำเสนอ ส่วนใหญ่จะไม่ได้ตั้งใจส่งเสริมสิทธิสตรีแต่อย่างใด

(2) เมื่อเปรียบเทียบภาพของผู้หญิงในบทเพลงลูกทุ่งกับภาพของผู้หญิงในสื่อมวลชนชนิดอื่น ๆ เช่น หนังสือพิมพ์, โทรทัศน์ หรือโฆษณา จะพบว่า ถึงแม้สื่อต่างชนิดกันจะเสนอภาพของผู้หญิงต่าง ๆ กันไป เช่น ต่างอาชีพ, ต่างชนชั้น ฯลฯ แต่สิ่งหนึ่งที่สื่อมวลชนทุกสื่อมักนำเสนอเหมือน ๆ กันก็คือ ผู้หญิงมีฐานะเป็นวัตถุทางเพศ มีความสวยงามไว้เพื่อสนองความพึงพอใจของผู้ชาย การที่ภาพของผู้หญิงมีการนำเสนอให้เป็นวัตถุทางเพศอยู่เสมอ นั้น ผู้วิจัยเห็นว่า อาจเป็นเพราะผู้ที่อยู่เบื้องหลังการนำเสนอภาพต่าง ๆ เหล่านั้น ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย และถึงแม้จะมีผู้หญิงอยู่เบื้องหลังการนำเสนอภาพของผู้หญิงในสื่อบางสื่อ เช่น สื่อนิตยสาร หรือสื่อโฆษณา แต่หากว่า

ผู้หญิงเหล่านั้นเป็นผู้หญิงที่ปราศจากจิตสำนึกเรื่องความเสมอภาคทางเพศแล้ว เธอเหล่านั้นก็จะกลายเป็นผู้ถ่ายทอดอคติทางเพศต่อไป (กาญจนา แก้วเทพ, 2534 : 6) ดังนั้น ไม่ว่าภาพของผู้หญิงในสื่อมวลชนชนิดต่าง ๆ จะก้าวหน้ามากขึ้นแค่ไหนก็ตาม แต่ภาพของผู้หญิงที่เป็นวัตถุทางเพศก็คงจะยังมีปรากฏอยู่เรื่อยไป หากว่าผู้อยู่เบื้องหลังการนำเสนอขาดจิตสำนึกในเรื่องความเสมอภาคทางเพศ

(3) การที่วงการเพลงลูกทุ่ง มีการดำเนินธุรกิจแบบอุตสาหกรรมเพลงลูกทุ่งนั้น ส่งผลให้เนื้อหาของเพลงลูกทุ่งมีความคล้ายคลึงกัน สอดคล้องกับที่ศมกมล ลิ้มปิชัย (2532) ได้ศึกษาเพลงไทยสากลพบว่า ระบบธุรกิจเทปเพลงไทยสากลทำให้เทปเพลงที่ออกมาจำนวนมากมีลักษณะไม่แตกต่างกันมากนัก อย่างไรก็ตาม การที่เพลงลูกทุ่งมีการดำเนินธุรกิจแบบอุตสาหกรรมเพลงลูกทุ่งนั้น กลับส่งผลดีต่อการนำเสนอภาพของผู้หญิงในบทเพลง คือ ทำให้เพลงลูกทุ่งมีการนำเสนอภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่มากขึ้น เนื่องจากผู้ผลิตมักผลิตตาม ๆ กัน แม้ภาพเหล่านั้นจะยังไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นภาพที่เท่าเทียมกับชายอย่างแท้จริง แต่ก็ยังดีกว่าการนำเสนออย่างหยุดนิ่งอยู่กับที่

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเพลงลูกทุ่งย้อนหลังถึง 16 ปี ทำให้การค้นคว้าหาข้อมูลเป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากไม่มีสถาบันใด ๆ เก็บรวบรวมผลงานเพลงลูกทุ่งไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ และเมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว ก็ยังต้องประสบกับปัญหาการจัดระเบียบเรียงข้อมูล เนื่องจากผลงานเพลงลูกทุ่ง ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบแผ่นเสียง, เทปเพลง หรือหนังสือเพลง ส่วนใหญ่มักไม่ระบุปีที่ผลิต ดังนั้น ข้อมูลในส่วนที่ผู้วิจัยไม่สามารถเรียบเรียงด้วยตนเองได้ ผู้วิจัยจึงต้องนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ คือ คุณเจนภพ จบกระบวนวรรณ ช่วยจัดกลุ่มให้ แต่ก็ไม่สามารถจัดกลุ่มได้อย่างละเอียดนัก ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถจัดแบ่งเพลงลูกทุ่งออกเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ ได้ จึงต้องแบ่งเพลงลูกทุ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลากว้าง ๆ โดยใช้ปี พ.ศ.2535 เป็นจุดเปลี่ยน

ข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งระหว่างปี พ.ศ.2525-2540 และศึกษาถึงปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังการนำเสนอภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งเรียบร้อยแล้ว แต่ยังคงขาดการศึกษาทางด้านผู้รับสาร จึงน่าจะได้มีการศึกษาผู้รับสาร โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการเลือกรับรู้ กล่าวคือ งานวิจัยครั้งนี้พบว่า เพลงลูกทุ่งมีการนำเสนอภาพของผู้หญิงในทิศทางที่ดีขึ้น รวมทั้งแสดงบทบาทดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จึงน่าจะมีการศึกษาต่อไปว่า ผู้รับสารได้รับรู้ถึงบทบาทที่ดีขึ้นของเพลงลูกทุ่งหรือไม่อย่างไร หรือ อาจศึกษาว่า ผู้รับสารเพศหญิง และเพศชาย มีการเลือกรับรู้ภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

2. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้หญิงทั้ง 3 แบบ คือ ผู้หญิงหัวเก่า, ผู้หญิงที่กำลังระหว่างผู้หญิงหัวเก่าและผู้หญิงหัวสมัยใหม่ และผู้หญิงหัวสมัยใหม่ อย่างละเอียด แต่ไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับเกณฑ์ทางประชากรที่เกี่ยวข้องกับภาพของผู้หญิงในบทเพลง ดังนั้น จึงน่าจะได้มีการศึกษาเกณฑ์ทางประชากรต่าง ๆ เช่น เกณฑ์ด้านภูมิภาค (เมือง/ชนบท), เกณฑ์ด้านสถานภาพ (โสด/แต่งงาน), เกณฑ์ด้านการศึกษา (สูง/ต่ำ) ฯ เพื่อให้ทราบว่า เกณฑ์ทางประชากรเหล่านี้เกี่ยวข้องกับภาพของผู้หญิงหรือไม่อย่างไร

3. ในการศึกษาด้านปัจจัยเบื้องหลังการนำเสนอภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของบทเพลง ผู้วิจัยพบว่า ผู้บริหารองค์กรเป็นปัจจัยที่มีอำนาจมากที่สุดในการนำเสนอภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของบทเพลง ดังนั้น จึงน่าจะมีการศึกษาผู้หญิงในทัศนะของผู้บริหารองค์กรเพลงลูกทุ่งอย่างละเอียดต่อไป

4. ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ภาพของผู้หญิงที่มีปริมาณมากที่สุดตั้งแต่ปี พ.ศ.2525-2540 คือภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่ ดังนั้นจึงน่าจะมีการศึกษาเจาะลึกเฉพาะภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่ในบทเพลงลูกทุ่งต่อไป โดยอาจศึกษาถึงกระบวนการสร้างความเป็นผู้หญิงหัวสมัยใหม่ของผู้ผลิตเพลงลูกทุ่งตั้งแต่การคัดเลือกตัวนักร้อง, การวางแนวทางให้แก่ตัวนักร้อง และการทำโปรโมชันผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ทราบว่า มีความเหมือนหรือแตกต่างกับการสร้างความเป็นผู้หญิงหัวสมัยใหม่ในบทเพลงลูกทุ่งอย่างไรบ้าง